

Josip Petrun: Pohorski kmet in blagovno združništvo

Naš kmet ima svoje posebnosti, ki jih n.pr. pri dolinskih kmetih ne najdemo. Naša posestva so gozdna posestva. Gozd je središče, okrog katerega se suče vse gospodarsko in kulturno življenje naših kmetov. Gozdno posestvo je vtisnilo pohorskemu kmetu svoj svojstveni pečat, ki dela ravno pohorskega kmeta takega, kot je. Ljudski pesnik Vodovnik ga je silno lepo označil, ko je zapel: Ma žage in mline, visoke planine — tri pare volov in tolarjev stov. Skomerski pesnik je sicer napisal to pesem za svoje kmete (za tako zvane »krvave« Pohorce), toda isto, prav isto velja za nas zelene Pohorce. Pohorske gozdne kmetije so razsežne, na katerih so upoštrevane neenakomerno razne panoge kmetijstva, v kolikor seveda dovoljujejo podnebne in zemeljske prilike, to je lega samega posestva itd. Ne smemo namreč pozabiti, da je glavni pridobitveni vir našega kmeta le gozd. Vse ostalo obdelovanje zemlje je pri nas težavnejše, ker smo pač v hribih, zaradi tega tudi več stane in pridelek ni niti po kakovosti niti po množini sorazmerno tak, kot ga vrže zemlja dolinskemu kmetu pri enakem obdelovanju. Gozdnega gospodarstva se torej oklene naš kmet z vso silo, ker le od lesa živi, istega proda, vse ostalo je le nekak nameček, ki je včasih le nujno zlo za kmetijo. Izkoriščanje gozda je pri naših kmetih, ne oziraje se na vsakovrstno konjunkturo, nujna vsakoletna potreba. Gozd plača služabnike, davke, dediče, rojstvo, smrt in gostijo. Skratka, gozd je naš dobrotnik, naš prijatelj v hudih in dobrih časih. Količkaj pametno in preudarno gospodarjenje je dvignilo v desetletjih naše kmetije, da je na njih zavladovalo, rekel bi, blagostanje. To jasno spričujejo naši lepo urejeni kmečki domovi, kateri padejo tujcu na prvi pogled v oči. Tako pravijo: »Na takem hribu pa tako lepe domačije!« Z blagostanjem je prišel tudi upravičen ponos, včasih kot izrodek, tudi tu pa tam bahaštvo, češ kaj mi imamo ... Trden pohorski kmet je v normalnih časih res kot kralj na svojem posestvu. Če ne živi razkošno in potratno, lahko shaja, zlasti še, če ima les ceno. Oddaljenost kmetij, samozavest in neki pohorski ponos mu narekujejo, da se kolikor mogoče osamosvoji v vsem, da ima vse na svojem gruntu, da je čim manj odvisen od sosedstva. Dobro sosedstvo pa je pri naših kmetih še vseeno zelo upoštrevano in cenjeno, kar se posebno vidi ob slovesnih prilikah, kakor so n.pr. ženitve in pogrebi. Na sedminah in gostijah, kjer jih še prirejajo po starih navadah in šegah, ne manjka zadnjega mejača, dobrega soseda, ki je večkrat vrednejši od samega sorodstva. Kljub lepim starim navadam, po katerih bi človek sodil, da je povezanost med našimi kmeti tako rekoč že vkoreninjena, pa se pri blagovnem združništvu kažejo zapreke in še precejšnje hibe. Velika večina kmetov se ne more ločiti od starega načina vnovčevanja svojega lesa. Seveda pomeni združni način prodaje lesa isto, kakor vzeti našemu kmetu pravico do najbolj častnega posla in znaka njegove samostojnosti in neodvisnosti. Čas reže hitro ter neizprosno globoke brazde v sodobno gospodarsko življenje. Marsikaj se tako hitro preobrača in drvi mimo nas, da počasni nikakor ne morejo dohajati. Le redki so, ki imajo razen svojega obilnega dela na kmetiji toliko časa, da so vedno na tekočem. Pa pride združništvo s svojim tako lepim (krščanskim) naukom: »Ne vsak zase, nego vsi skupaj, drug za drugega!« V tem je ravno moč in tista nevidna sila združnega dela. Res je, da ni mogoče združne misli vsiljevati ljudem, če še za to veliko in lepo misel niso dozoreli. Ne gre namreč nazadnje samo za to, koliko bomo pri zadruzi več dosegli pri ceni, nego gre za organiziran nastop kmeta, ki sam poedinec le bore malo kaj pomeni ali velja v očeh večjega lesnega trgovca. Kmetom je treba združne vzgoje ter nesebičnih, idealnih in poštenih pa tudi nekoliko sposobnih ljudi pri vodstvu zadruge, katerih ni strah začeti z delom. Če so pri vodstvu zadruge količkaj spretni ljudje ter skupno rešujejo združno-trgovske zadeve, ni mogoče, da bi delo ne rodilo zaželenih

uspehov. Tudi v našem kraju smo začeli že pred leti s kmečko blagovno zadrugo. Od začetka nam je šlo kot otroku novorojenčku. Novorojenčka-zadrugo pa smo silno negovali in jo varovali vseh večjih tresljajev, zato smo rasli in se ob sodelovanju sposobnih in uvidevnih kmetov usidrali, gremo korak za korakom naprej kljub temu, da so nekateri odpadli, ker se še niso znašli v zadrugi. Kolikor pa je ostalo zvestih in kolikor se nam je novih pridružilo, so globoko prepričani, da more tudi na Pohorju obstati gospodarska ustanova, ki sicer globoko posega v samostojno uveljavljanje našega kmeta. Časi narekujejo, da je taka ustanova nujno potrebna že danes, toda kako nujno potrebna bo šele jutri?!

(Slovenski gospodar, 1. maj 1940)